

- 2:19 – Collecting the property of a borrower's spouse?
- 2:20 – Collecting a borrower's religious articles
- 2:21 – Collecting tools of the trade

כלי אשת הלווה: בגדי שבת ויו"ט, דברים שהיא הביאה מבית אביה, כלי כסף וזהב שאינם בגדים

א. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק א הלכה ה

אין בעל חוב גובה לא מכסות אשתו ובניו של לוה ולא מבגדים צבועים שצבען לשמן... בד"א? בכלי החול, אבל בגדי שבת והמועד גובה אותן בעל חוב. ואין צריך לומר אם היו בהן טבעות וכלי זהב או כסף שהכל לבעל חובו.

ב. מגיד משנה הלכות מלוה ולוה פרק א:ה

חילוק זה שכתב הרב ז"ל לא מצאתיו מבואר בשום מקום בדין זה, והמשנה של ערכין סתם היא שנויה, אבל נ"ל שיצא לו ז"ל ממה שאמרו פ"ק דב"ק (דף י"א:) "האחין שחלקו, מה שעליהם שמין ומה שעל [נשיהם] בניהם ובנותיהן אין שמין," ואמרו בירושלמי "בגדים שעל בניהם ושעל בנותיהן אין שמין, של רגל ושל שבת שמין." והביאוהו בהלכות, וכבר נתבאר דין זה פ"י מהלכות נחלות. והרב ז"ל דימה דין בעל חוב לחלוקת האחים לפי שהכל מטעם אחד שאינו עולה בדעת הבעלים להקנות להם בגדים אלו המכובדים שהם מיותרים על דעת שלא יוכל למכרו, ולפיכך נישומין בחלוקת האחין ונגבין לבעל חוב. זהו דעתו ז"ל.

וראיתי מי שחלק ואמר שאחין הוא בדוקא, שאינן מקנין זה לאשתו ובניו של זה אלא בגדי חול ומפני שלא יפשיטום ערומים, אבל בעל לאשתו מקנה הוא בין של חול בין של שבת, ואם הקדיש והעריך עצמו אין לו בכסות אשתו ואפילו של שבת כלום. ע"כ ויש סעד לחילוק זה מפני שהורע דין האחין בצבע שצבעו לשם נשיהם ובניהם שהוא נישום בודאי שלא אמרו אלא מה שעל נשיהם ובניהם ממש, ואילו בעל חוב אינו גובה מהן. ואפשר שאף בגדי שבת ומועד. כן זה נ"ל:

ואין צ"ל וכו'. זה פשוט ומוסכם וכ"כ הרי"ף בתשובה ובודאי אם היה דינן כדין מלבושים המשנה היתה מזכרת כן:

ג. שולחן ערוך חושן משפט הלכות גביית מלוה סימן צז סעיף כו

במה דברים אמורים [דאינו גובה]? בכלי חול. אבל בגדי שבת ומועד, גובה אותם בעל חוב. (ויש חולקים). ואין צריך לומר אם היו בהם טבעות וכלי זהב וכסף, שהכל לבעל חוב, והוא שקנה לה הבעל. אבל מה שהכניסה לו, בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל, אין בעל חוב גובה ממנו...

ד. ערוך השולחן חושן משפט סימן צז סעיף ל

ודווקא [אינו גובה] באלו הדברים שהן הכרחיות לאדם אמרינן דמסתמא הוה כהקנה להם במתנה גמורה, אבל כלי כסף וכלי זהב ואבנים טובות ומרגליות בע"ח גובה מהן אף על פי שנשתמשו בהן האשה והבנים, דאין ראייה שהקנה להם דברים יקרים כאלו ולא נתן להם רק לתשמיש בלבד והם עדיין שלו, אא"כ ידוע בבירור שנתן להם במתנה גמורה... ובגדי שבת ויו"ט יש מחלוקת אם הם דומין לבגדי חול או לכלי כסף וזהב, ויראה לי לפי מנהג מדינתנו שדומים לבגדי חול שרוב בני אדם מקנין הבגדים אף היותר יקרים לנשיהם ובניהם ובנותיהם לחלוטין וכן התכשיטין שנושאת על גופה כמו נזמים וטבעות ונזמי האוזן ומרגליות שעל צוארה מקנה לאשתו במתנה גמורה וכשקנה אותן בעדה הוה כהקנה לה במתנה גמורה ואין בע"ח גובה מהן... [כנלע"ד דלא כשע"מ]

כלי אומן

ה. שו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן קכא

[שאלה] והנה עתה באתי לפנות להד"ג בשאלה דלהלן: זה כמה שנים יש לקהל עדתי שחיטה משלה, העומדת תחת השגחתי, והבשר נמכר לכמה איטליזים שבעיר, הבשר נמכר בהקפה, והקצבים רגילים לשלם אחרי שבוע או שבועים, אחרי שמכרו את הבשר לקונים, והי' קצב אחד שלא שילם, אף על פי שתבעו ממנו פעמים הרבה, עד שחובו עלה לסכום גדול, יותר מאלף דולרים, אי אפשר לקהלתי לוותר על הכסף, על כן פנו פרנסי קהלתי לשלטונות להטיל עיקול על האיטליז ועל כליו, זאת אומרת שהקצב יוכל לעבוד שם כמו שעבד קודם לכן, אולם אסור לו למכור כלום מחפצי האיטליז, והן יהון אחראין וערבאין עד שישלם את חובו, ויחילו פרנסי קהלתי עד בוש, והקצב לא שילם, ע"כ רוצים עכשיו למכור את כלי האיטליז בעזרת השלטונות, כדי להסיר הפסד מרובה מן הקהל, החפצים החשובים ביותר הם ארון מקרר חשמלי גדול, מסור המתנענע ע"י מנוע (מאטאר) חשמלי לחתוך עצמות, מאזנים ועוד. ועתה נפשי בשאלתי אם זה מותר או לא... מה דינם של הכלים הנ"ל, שם בש"ע (בסע' כ"ג) מבואר כשמסדרין לבע"ח, נותנים לו כלי אומנות, ואילו שאר מטלטלין, אעפ"י שאין לו מזונות אלא מהם, אין נותנים לו, מפני שהם בכלל נכסים, ובע"ח גובה מהם חובו, והנה לפענ"ד החפצים הנ"ל אינם בכלל כלי אומנות, כי ארון מקרר, אעפ"י שנחוץ מאד במדינה חמה כמו ארגנטני, בכ"ז אינו הכרחי, אם הקצב ימכור את הבשר מיד, כמו שעשו לפני שהומצא המקרר החשמלי, וה"ה למסור החשמלי, כי יכולין לשבור את העצמות גם בקופיץ פשוט, כמו שעשו מקדמת דנא...

[תשובה] נראה דאף שמעיקר הדין, הי' יכולין הקהל למכור את ארון המקרר, וה"ה את המסור החשמלי, ומטעם שכתב כ"ת, וכמו דאיתא בכה"ג שם בחו"מ (סימן צ"ז סעיף כ"ג) לענין כסות, דלא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירין אותו ממנו, ונתנו לו כסות הראוי לו עי"ש, וי"ל הה"ד בזה, אבל מ"מ נראה דשייך בזה, מה דאיתא (מס' ב"מ פ"ג ע"א), וז"ל רבה בר בר חנה תברו לי הנהו שקולאי חביתא דחמרא, שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב, אמר לי ה' להו גלימיהו, אמר לי דינא הכי, אמר לי אין, למען תלך בדרך טובים...